

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Різноманіття публікацій та тверджень вітчизняних та зарубіжних дослідників відображає об'єктивну складність наукового дослідження категорії - конкурентоспроможності підприємства. Оскільки конкурентоспроможність підприємства характеризується можливістю впродовж тривалого періоду часу утримувати конкурентні переваги, то під конкурентоспроможністю, як вважають С. Клименко та інші науковці, слід розуміти динаміку пристосування підприємства до змінних умов зовнішнього середовища з метою збереження і розвитку вже наявних, або створення нових конкурентних переваг [6, с. 333]. Цей факт пояснюється тим, що конкурентоспроможність визначається безліччю факторів.

Під поняттям “фактор ” слід розуміти рушійну сила (синергізм, порівняльну оцінку, інтелектуальний, фінансовий капітал та інші) здобуту в процесі результативного протікання економічних процесів, що дозволяє вистояти в конкурентній боротьбі. Рівень конкурентоспроможності підприємства в кожний конкретний момент залежить від спільного впливу ряду факторів. Вплив яких виявляє сильні й слабкі сторони діяльності як самого підприємства, так і його конкурентів.

Фактори конкурентоспроможності підприємства розглядають за наступними ознаками: об'єктом дослідження, природою виникнення, сферою дії, керованістю, рівнем спеціалізації та конкуренції [5].

Конкурентоспроможність підприємства визначається не тільки її власним потенціалом, значною мірою залежить від зовнішніх факторів - насамперед від конкурентоспроможності національної економіки й економічної політики держави. Найбільш глибоке й системне дослідження цієї проблеми було зроблено відомим економістом, професором Гарвардської школи бізнесу М. Портером, що сформулював найважливіші причини успіху і невдач у конкурентній боротьбі [2, С. 20]. Так М. Портер [3, с. 181-191] запропонував класифікувати фактори на групи:

До першої групи автор відносить - факторні умови, які передбачають наявність в країні людських, природних і матеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів, об'єктів інфраструктури та інші [4, с. 223]. Залежно від конкретних значень (параметрів) цих факторів підприємство може одержати сприятливі або несприятливі умови виробництва для створення й підтримки конкурентної переваги [2, С. 20]. Факторні умови М. Портер підрозділяє на кілька типів: основні та розвинуті; загальні та спеціалізовані; природні та штучно створені.

До основних факторів М. Портер відносить природні ресурси, кліматичні умови, некваліфіковану та напівкваліфіковану робочу силу, активи тощо. Розвинуті фактори - це сучасна інфраструктура обміну інформацією на підприємстві, висококваліфіковані кадри і дослідні відділи.

За спеціалізацією фактори конкурентоспроможності поділяються на загальні та спеціальні. І якщо загальні (мережа автомобільних шляхів, позичковий капітал, фахівці широкого профілю) впливають на конкурентоспроможність підприємств більшості видів діяльності, то спеціальні (венчурний капітал, вузькоспеціалізовані бази даних, фахівці вузького профілю) – тільки на конкурентоспроможність підприємств одного чи

декількох видів діяльності. Загальні фактори зустрічаються часто і дають обмежені конкурентні переваги, а спеціалізовані фактори створюють довгострокові умови для забезпечення конкурентоспроможності.

До другої групи факторів М. Портер відносить - умови попиту. Загальновідомо, що інтенсивний попит на певну продукцію стимулює розвиток його виробництва, спонукає виробників до впровадження нових технологій, випуску нових товарів тощо.

Третя група факторів розглядає наявність пов'язаних та підтримуючих галузей, які є необхідною умовою для формування регіональних кластерних формувань. На думку Д. Панасенко [1] важливою умовою високої конкурентоспроможності підприємства виступає наявність у національній економіці розвинених суміжних і підтримуючих галузей. Тобто таких галузей, що спроможні на підприємстві забезпечити виробництво необхідними матеріалами, напівфабрикатами, комплектуючими виробами, інформаційними ресурсами.

Наступна група факторів розкриває напрямки стратегії виробника, його структуру та конкурентів – це умови в країні, що визначають процес створення та управління виробництвом, а також характер конкуренції на внутрішньому ринку або конкретні дії суперників, які створюють певні зовнішні умови функціонування конкретного підприємства.

У загальну систему факторів М. Портер включає ще “випадкові події” і “дії уряду (держави)”, які можуть або підсилювати, або послабляти конкурентні переваги як окремих підприємств, так і країни в цілому. Випадковими є події, які мають мало спільного з системними умовами розвитку економіки країни і впливати на які часто не можуть ні підприємство, ні уряд. До найбільш важливих подій такого роду науковець відносить: винахідництво, великі технологічні зрушення, різкі зміни цін на ресурси, значні зміни на світових фінансових ринках або у валютних обмінних курсах, сплески світового і місцевого попиту, політичні рішення місцевих і закордонних урядів, війни та інші форс-мажорні обставини.

Випадкові події можуть різко змінити конкурентне середовище, а отже і позиції конкуруючих фірм. Вони можуть звести нанівець перевагу старих конкурентів і створити сприятливі умови для нових фірм [2, С. 20].

Отже із факторів, які розглядає М. Портер, можна визначити, що конкурентоспроможність підприємства слід розглядати в середовищі, де воно функціонує, виготовляє продукцію, яка є більш привабливою ніж у конкурентів, користується попитом на ринку, завдяки реклами та налагодженої мережі збуту; покращує фінансовий стан підприємства та галузі в цілому, за рахунок збільшення наявності передових технологій, при зниженні рівня витрат на них і залученні висококваліфікованих кадрів. Не варто недооцінювати економічне значення і сутність кожного з розглянутих вище факторів, тільки в комплексі з урахуванням факторних властивостей підприємство може стати конкурентоспроможним та досягти фінансового успіху.

Фактори по-різному можуть впливати на конкурентоспроможність підприємств. Проте наявність самих факторів не забезпечує високу конкурентоспроможність підприємства. Підвищення конкурентоспроможності залежить від їх ефективного використання.

Розглянувши фактори зовнішнього оточення і внутрішнього середовища, можна припустити, що конкурентоспроможність підприємства є сукупністю, з одного боку, характеристик самого підприємства, а з іншою, - характеристик зовнішніх чинників, що впливають на нього.

Література

1. **Лозовський О. М.** Основні детермінанти конкурентоспроможності підприємств [Електронний ресурс] / О. М. Лозовський, К. С. Рибачок // — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2011/Economics/6_80087.doc.htm
2. **Панасенко Д. А.** Системний підхід до показників конкурентоспроможності / Д. А. Панасенко // Формування ринкових відносин в Україні. — 2008 — № 3(82) — С. 19–24.
3. **Портер М.** Конкуренція / Майкл Портер, [Пер. с англ.]. — М.: Издательский Вильямс, 2002. — 496 с. 4. **Портер М.** Международная конкуренция / М. Портер [Пер. с англ.].— М.: Международные отношения, 1993. — 896 с. 5. **Росіхіна О. Є.** Основні фактори конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс]/ О. Є. Росіхіна // — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_2/files/EC210_39.pdf 6. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч. посіб. / С. М. Клименко, Т. В. Омеляненко, Д. О. Барабась, О. С. Дуброва, А. В. Вакуленко. — К.: КНЕУ, 2008. — 520 с.